

Vänersborgs tingsrätt
Mark- och miljödomstolen

Endast per e-post:
mmd.vanersborg@dom.se

ÖVERKLAGANDE

Brännö Bysamfällighet

(Klagande)

./.

Staten genom Fortifikationsverket

(Motpart)

Överklagat avgörande

Vänersborgs tingsrätt
Mark- och miljödomstolens beslut den 20 mars 2023
i mål nr F 1369-22

[datum]

KLAGANDE

Brännö Bys Samfällighetsförening, org.nr 717906-1473, Husviksvägen,
430 85 Brännö

Ombud: advokaten Jörgen Larsson

Wistrand Advokatbyrå,

Box 11920,

404 39 Göteborg

Tel: 031-771 21 00

lars.gahnstrom@wistrand.se | jorgen.larsson@wistrand.se

MOTPART

Staten genom Fortifikationsverket, org.nr 202100-4607, 631 89 Eskilstuna

Ombud: advokaten Henrik Asklund,

Advokatbyrån Sigeman & Co AB,

Anna Lindhs plats 4,

211 19 Malmö

Tel: 070-518 67 67

henrik.asklund@sigeman.se

INNEHÅLL

A.	YRKANDEN	4
B.	GRUNDER FÖR ÖVERKLAGANDE	4
B.1	Fråga om ränta	4
B.2	Ersättning för rättegångskostnader	4
C.	PRÖVNINGSTILLSTÅND	7

Som ombud för Samfällighetsföreningen får jag anföra följande.

A. YRKANDEN

1. Samfälligheten yrkar att Mark- och miljööverdomstolen
 - (i) - med ändring av mark- och miljödomstolens beslut - förpliktar Fortifikationsverket att till Samfälligheten utge full ersättning för dess rättegångskostnad vid mark- och miljödomstolen och i tillståndsärendet med totalt 974 154 kronor, varav 643 000 kronor avser ombudskostnader, 136 323 kronor avser utlägg och 194 831 kronor avser mervärdesskatt, jämte ränta enligt 4 och 6 § § räntelagen från den 20 mars 2023 till dess betalning sker, samt
 - (ii) förpliktar Fortifikationsverket att ersätta Samfälligheten för dess rättegångskostnad i mark- och miljööverdomstolen med belopp som kommer att anges senare.

B. GRUNDER FÖR ÖVERKLAGANDE

2. Samfälligheten åberopar vad som anförts vid mark- och miljödomstolen och önskar i övrigt anföra följande.

B.1 Fråga om ränta

3. Det följer av 18 kap. 8 § andra stycket rättegångsbalken att ersättning för rättegångskostnad ska även innefatta ränta enligt 6 § räntelagen från dagen då målet avgörs till dess betalning sker. Oavsett utgången i övrigt ska det överklagade beslutet p. 2 ändras så det framgår att ränta ska utgå.

B.2 Ersättning för rättegångskostnader

4. Genom domstolsutslag år 2009 fastslogs att Käsö tillhörde Brännö Bys Skifteslag. Utslaget vann laga kraft den 19 mars 2010. Därefter bildades samfälligheten Brännö s:86 som förvaltas av Samfällighetsföreningen.
5. Fortifikationsverket ansökte om expropriationstillstånd hos Regeringen i november 2013. Beslut om tillstånd till expropriation meddelades av Regeringen först den 8 april 2021. Fortifikationsverket har sedan den 4 april 2022 ansökt om stämning mot Samfällighetsföreningen med yrkande att med äganderätt få överta samfälligheten Brännö s:86 mot erläggande av viss intrångsersättning. I det överklagade beslutet har

mark- och miljödomstolen efter närmare ett års handläggning av målet avvisat Fortifikationsverkets talan.

6. Samfällighetsföreningen har under tillståndsprocessen hos Regeringen förelagts att yttra sig såsom sakägare. Vid mark- och miljödomstolen har Samfällighetsföreningen förelagts att inkomma med svaromål samt efterfölja av domstolen utfärdade förelägganden. Samfällighetsföreningen har alltsedan den bildades behandlats som varande sakägare och part gällande alla åtgärder som avser Brännö s:86, innefattande frågan om expropriation. Därmed har Samfällighetsföreningen nödgats vidta alla de åtgärder som krävts för att tillvarata sina medlemmars intressen, i synnerhet de stora ekonomiska intressen som finns i anledning av expropriationsfrågan. Mark- och miljödomstolen har också funnit att Samfällighetsföreningen haft fog för att anlita ombud och att det endast kommer ifråga att ålägga Fortifikationsverket att utge ersättning till föreningen för de kostnader som den ådragit sig under såväl tillståndsprocessen som under domstolens hantering. Enligt 7 kap. 1 § ExprL ska, om expropriationstillstånd beviljats, den exproprierande svara för samtliga kostnader som uppkommit i ärendet om tillstånd till expropriation, i målet vid mark- och miljödomstolen och i ärendet om expropriationsersättningens fördelning, allt i den mån ej annat följer av 18 kap. 6 eller 8 § rättegångsbalken eller vid en motsvarande tillämpning av något av dessa lagrum. Det är Fortifikationsverket som väckt talan mot Samfällighetsföreningen och som ytterst har att svara för de kostnader som följt på detta fram till tidpunkten för avvisningsbeslutet.
7. Fortifikationsverket har anmärkt på skäligheten av de yrkade kostnaderna vilket domstolen synes ha tagit intryck av. Domstolens bedömning av vilken ersättning som är skälig för Samfällighetsföreningen att få ersättning för kan starkt ifrågasättas. Det handlar om en process som pågått i närmare tio år och som handlar om den mest ingripande ekonomiska åtgärd någon kan utsättas för i Sverige, nämligen att tvångsvis avhändas egendom. I detta har Samfällighetsföreningen haft att ta hänsyn till ett mycket stort antal medlemmars ekonomiska och inte minst känslomässiga intressen. Ombud som anlåtats har nödgats utreda en mängd frågeställningar som kommit från enskilda medlemmar såväl från Samfällighetsföreningen. En sådan hantering med ett så stort antal intressenter är synnerligen tidskrävande. Till detta kommer att det aktuella målet är unikt i svensk rättshistoria. Aldrig tidigare har bakgrunden i ett expropriationsärende varit att staten lagt beslag på ett markområde utan laglig rätt därtill och utan att betala någon ersättning till markägarna under närmare 200 år. För att kunna ge korrekta

instruktioner inför en värdering har detta krävt en utredning som även den är unik och som tarvat granskning av legala dokument ända från 1700-talet fram till dagens datum. Även detta har tagit avsevärd tid i anspråk.

8. Det har vidare under utredningen redan våren 2022 kunnat konstateras att de värderingsutlåtanden som åberopades av Fortifikationsverket var så bristfälliga att de inte kunde ligga till grund för en värdering av expropriationsobjektet. Fortifikationsverkets utlåtanden utgår från en felaktig legal utgångspunkt utan hänsyn till den s.k. influensregeln. Dessutom är utlåtandena baserat på felaktiga historiska fakta som lett till såväl materiella som formella brister. Det var därför nödvändigt att låta inhämta vederhäftiga värderingsutlåtanden som kan ligga till grund för domstolens värdering.
9. Därtill måste även beaktas själva expropriationsföremålet ifråga, nämligen öar och skär i den västsvenska skärgården. Ett sådant objekt är i sig närmast unikt på den öppna marknaden. Det är således en grannliga uppgift att en korrekt värdering, och detta även utan den ytterligare dimensionen om att staten olovligen lagt beslag på markområdet i 200 år (influensregeln).
10. För att kunna tillvara sin och medlemmarnas rätt, särskilt ställt i ljuset av de undermåliga värderingar som Fortifikationsverket initialt gav in och som riskerade att tidigt i målet cementera en felaktig nivå på objektets värde, har det varit både nödvändigt och skäligt för Samfällighetsföreningen att inhämta egna värderingar.
11. Då det varit fråga om ett unikt objekt och som därtill olovligt tagits i beslag av staten i 200 år, framstår det som helt orimligt att endast en värdering skulle kunna anses utgöra en tillräckligt vederhäftig värdering av objektet för att få fram ett korrekt värde.
12. Såvitt avser tidsåtgången för ombudens arbete har domstolen funnit att ovan angivna omfattande och tidsödande arbete skulle kunnat utföras på en dryg vecka, 50 timmar. Detta tyder på en synnerligen bristande förståelse för materialet och arbetet som processförare i ett mål som detta. Alla tvistemål är "framtung" och "baktunga", dvs. det är två faser av en process som kräver mycket arbete. Först handlar det om insamlingen, utsållningen och presentationen av materialet. I slutet av en process kommer så huvudförhandlingen. Det är därför helt naturligt att huvuddelen av arbetet utförs tidigt i en process. Detta har varit än

mer accentuerat i det aktuella målet som inneburit stora initiala arbetsinsatser.

13. Mot bakgrund av att domstolen tagit del av det omfattande material som förts in i målet av de övriga intressenterna, dvs. enskilda medlemmar i Samfällighetsföreningen, borde domstolen själv inse omfattningen av arbetet för ombuden. Det kan i sammanhanget noteras att domstolen i vissa fall valt att inte ens förse Samfällighetsföreningens ombud med detta material utan det har fått inhämtas på annat sätt. Den hanteringen kan i sig ifrågasättas, i synnerhet som det inneburit domstolen sökt undanhålla Samfällighetsföreningen processmaterial, bl.a. invändningen från vissa intressenter om att Samfällighetsföreningen måhända skulle vara fel part.
14. Domstolen har missriktat valt att skydda Fortifikationsverket ekonomiskt istället för Samfällighetsföreningen. Att rättegångskostnaderna blivit höga har främst sin grund i den undermåliga, och i vissa delar helt felaktiga, utredning som Fortifikationsverket presenterat såväl under tillståndsprocessen som i mark- och miljödomstolen. Expropriationslagen bygger på att utredningsbördan vilar tungt hos den exproprierande. Om den exproprierande inte förmår presentera en fullödig utredning blir det istället den som talan riktas mot som måste utreda målet. Detta är dessvärre fallet i detta mål, vilket påverkat Samfällighetens kostnader.
15. Mot denna bakgrund är de yrkade rättegångskostnaderna skäliga, såväl avseende ombudsarvode som nödvändigheten av två värderingsutlåtanden.

C. PRÖVNINGSTILLSTÅND

16. Mark- och miljödomstolens bedömning av skäligheten av Samfällighetsföreningens rättegångskostnadsanspråk är felaktig. Det ska noteras att inte ens häften av kostnaderna för ombuden i tvisten har ersatts. Mot bakgrund av ovan anförda omständigheter kan det med styrka betvivlas att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
17. Vidare saknas motivering till varför domstolen anser att det endast varit skäligt att lägga ned 50 timmar på arbetet istället för de verkliga och redovisade 123 timmarna. En svepande formulering om att "*vad som har förevarit i målet inte rimligen kan motivera*" ombudsarbete tyder på att domstolen inte satt sig in i det redovisade arbetet. Det går därför inte att bedöma om mark- och miljödomstolen dömt rätt gällande rättegångskostnaderna utan att ta upp målet till prövning.

18. Mark- och miljödomstolens beslut avseende rättegångskostnaderna strider dessutom mot principerna att motpart i ett expropriationsmål ska gå ekonomiskt skadeslös ur processen. Beslutet strider därmed mot EKMR:s skydd för egendom. Det framgår av internationell rättspraxis att en oproportionerlig börda inte får läggas på svaranden i mål avseende expropriation varav det torde följa att om svaranden tvingas utföra den utredning som borde ha ålegat exproprieringssökanden så ska detta ersättas fullt ut. Mark- och miljööverdomstolen behöver pröva frågan om rättegångskostnadsersättning i fall när den exproprierande inte uppfyller sin utredningsbörda utan den hamnar på motparten.

19. Med hänsyn till ovanstående finns synnerliga skäl att meddela prövningstillstånd i rättegångskostnadsfrågan. Under alla omständigheter behöver frågan om ränta, där beslutet strider mot lag, tas upp till prövning för ändring.

Som ovan

Jörgen Larsson